

Til: postmottak@nfd.dep.no

Oslo, 31.10.2014

Høring - NOU 2014:4 Enklere regler – bedre anskaffelser

Vi viser til høringsdokumentet NOU 2014:4 *Enklere regler – bedre anskaffelser*, og leverer med dette en høringsuttalelse fra Bellona.

Bellona ble etablert i 1986 og er en uavhengig, ideell miljøstiftelse. Bellona har som formål å begrense klimaendringer, hindre forurensning og arbeidet for økt økologisk forståelse og vern av natur, miljø og helse.

Vi i Bellona har en generell forståelse for myndighetens ønske om å effektivisere offentlige innkjøp, men vil også trekke frem deler av høringsforslaget som går på bekostning av miljøhensyn og livsløpskostnader i offentlige anskaffelser.

Hvert år foretar offentlig sektor innkjøp for 380 milliarder kroner, som utgjør hele 15 % av BNP. Med andre ord besitter offentlig sektor en stor forbrukermakt, og det er bred enighet om at offentlige anskaffelser er et viktig og nødvendig virkemiddel for å fremme grønnere etterspørsel. Dette kan skje gjennom at det offentlige etterspør de mest miljøvennlige varene og tjenestene, og i tillegg tar i bruk ny miljø- og klimavennlige teknologier. Klimaforliket stadfester også viktigheten av at det offentlige går foran, og regjeringen skal ha ros for å løfte dette tydelig frem i Regjeringserklæringen med målsetningen om å: *«sørge for at offentlig sektor som kunde bidrar til å ta i bruk og utvikle nye miljø- og klimavennlige teknologier og løsninger»*.

Derimot vil Bellona belyse at noen Forenklingutvalgets anbefalinger vil innskrenke både mulighetene for og målsetningene om at det offentlige skal gå foran innen miljø og klima. Bellona anbefaler dermed at:

1. Forslaget om å stryke § 6 i lov om offentlige anskaffelser ikke gjennomføres
2. Det fremlegges strategier og virkemidler for å sikre at hele spekteret av offentlige anskaffelser fremmer miljøløsninger og ny miljø- og klimavennlige teknologier, jf. Regjeringserklæringens mål og Klimaforlikets intensjon.

1. Forslag om å stryke § 6 i Anskaffelsesloven

Utvalgets flertall foreslår å stryke bestemmelsen i anskaffelsesloven hvor innkjøper er lovpålagt å ta hensyn til livssyklus kostnader, universell utforming og miljømessige konsekvenser i planleggingen av enhver anskaffelse¹.

Dette forslaget vil påvirke offentlige anskaffelser under EØS-terskelverdiene, som er opp til 1,6 mill. kroner eks. mva. for vare- og tjenestekontrakter og opp til 40,5 millioner kroner eks. mva. for bygge- og anleggskontrakter. Totalt utgjør disse kontraktene om lag 52 milliarder kroner per år. Selv om verdien samlet sett er lav, omfatter dette 72 % av alle kontrakter i Norge, noe utvalget selv påpeker som «en betydelig andel av de transaksjonene som gjennomføres»². Med andre ord vil det å fjerne § 6 fra anskaffelsesloven og tilhørende bestemmelser i forskriftene påvirke en stor del av de offentlige anskaffelsene som heller burde vris i en grønnere retning.

Det er flere gode grunner til at offentlig anskaffelser burde pålegges plikt til å ta hensyn til miljømessige konsekvenser og foreta livssyklus kostnader³:

- Å beregne livssyklus kostnader betyr at alternative investeringskostnader og driftskostnader kvantifiseres og sammenliknes. Dette skal kunne føre til god ressursutnyttelse og lav energibruk eller drivstofforbruk i eksempelvis bygninger og transportmidler.
- Miljøhensyn fremtvinger et større utvalg av mindre miljøbelastende og mer ressurs- og energieffektive varer og tjenester.
- Mer ressurs- og energieffektive varer og tjenester vil igjen kunne påvirke produksjons- og forbruksmønstret i en mer bærekraftig retning.
- Økt fokus på miljøhensyn i innkjøpsprosessen kan også bidra til at det offentlige reduserer miljøproblemer som følge av egen virksomhet

Bellona foreslår at forslaget fra utvalgets flertall om å stryke § 6 i lov om offentlige anskaffelser ikke gjennomføres. Vi deler de argumentene som framkommer fra de medlemmer i utvalget som tok dissens (Difi, LO og NHO) på dette punktet.

¹ Lov om offentlige anskaffelser § 6 og FOA § 17-3.

² NOU 2014:4, side 42

³ Jf. Ot.prp. nr. 62 (2005–2006) side 7

1.1. Utvalgets mandat, sammensetting og premisser for å foreslå stryk av § 6

I utvalgets mandat fra Nærings- og fiskeridepartementet fra 14. desember 2012 står det at:

Utvalget skal ikke:

(...)

– Vurdere i hvilket omfang det nasjonale anskaffelsesregelverket skal benyttes til å fremme hensyn utover de anskaffelsesfaglige, som for eksempel næringspolitiske, miljøpolitiske eller sosialpolitiske hensyn.⁴

Bellona er overrasket over at utvalgets flertall likevel foreslår å stryke bestemmelser som omhandler det ikke-anskaffelsesfaglige. Dersom utvalget ble instruert til å også vurdere regelverket utover det anskaffelsesfaglige, ville det vært naturlig å forvente en utvalgssammensetning som reflekterte dette.

I tillegg til å gå ut over mandatet, legger utvalgets flertall flere premisser og antagelser til grunn for å stryke § 6 fra anskaffelsesloven som Bellona opplever som unyansert. For eksempel mener utvalgets flertall at dersom oppdragsgiver ønsker å ta miljøhensyn vil dette gjøres på eget initiativ⁵. Bellona er uenig: miljøhensyn skjer ikke nødvendigvis av seg selv. I tillegg utgjør offentlige anskaffelser såpass store beløp som kan og bør bli grønnere at forvaltningen ikke kan *la være* å legge til rette for det. Vi i Bellona mener det vil være langt mer gunstig å beholde lovens bestemmelse og sikre lik praksis i alle landets kommuner.

Videre er det etter flertallets vurdering en forenkling i seg selv å fjerne bestemmelser som skal ivareta ikke-anskaffelsesfaglige hensyn⁶. Bellona er også uenig i dette premisset: å fjerne bestemmelser er ikke det samme som å forenkle. Flertallets forslag legger heller til rette for at å ta miljøhensyn og foreta livssyklus-kostnader blir en sporadisk aktivitet, med ulikt omfang og ulik praksis. Etter Bellona sin oppfatning dette det stikk motsatte av forenkling, og dessuten dårlig samfunnsøkonomi.

Utvalgets flertall påpeker også at det vil være mer treffsikkert med konkret veiledning for å ivareta miljøhensyn i offentlige anskaffelser⁷. Bellona er helt enig i at veiledning for å foreta miljøhensyn er nødvendig, men dessverre eksisterer ikke en slik veiledning lenger. Bevilgningene til Difi sin kompetanseavdeling, som tilbød verktøy og veiledere for ivaretagelse av miljøhensyn og vurdering av livsløpskostnader, ble fjernet helt av regjeringen i revidert budsjett for 2014, og er ikke foreslått gjenbevilget i Statsbudsjettet for 2015 - til tross for et felles opprop fra store deler av næringslivet og miljøbevegelsen.

Både kuttene i Difi og endringene som utvalgets flertall foreslår er å bevege seg bort i fra Regjeringserklæringens målsetning om at offentlige anskaffelser skal bidra til at ny miljø- og klimavennlige teknologier tas i bruk. Forslaget om å fjerne § 6 fra anskaffelsesloven er dessuten i strid med intensjonen i klimaforliket om at offentlig sektor skal gå foran som et godt eksempel både som tilrettelegger, rolleskaper og som miljø- og klimabevisst sektor.

⁴ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/nfd/dok/nou-er/2014/NOU-2014-4/4.html?id=761797>

⁵ NOU 2014:4 side 89

⁶ NOU 2014:4 side 87

⁷ NOU 2014:4 side 89

2. Strategier og virkemidler for å ivareta miljøhensyn og fremme klimateknologi i offentlige innkjøp

Nullutslippssamfunnet i 2050 er kun en investeringssyklus unna for store deler at den økonomiske aktiviteten i Norge, hvor offentlige anskaffelser utgjør en betydelig del. Vi i Bellona foreslår derfor at politisk ledelse ved Nærings- og fiskeridepartementet og Regjeringen forfølger sine egne målsetninger gjennom å foreta en bred gjennomgang av hvordan man kan sikre miljøhensyn i offentlige anskaffelser.

I gjennomgangen bør det utredes strategier og virkemidler som sikrer at offentlig sektor både er tilrettelegger, rolleskaper og pådriver som miljø- og klimabevisst sektor gjennom sine anskaffelser. En slik gjennomgang bør også lansere løsninger og/eller forbedringer for hvordan man skal sørge for ressurser og veiledning på området, da nedleggelsen av Difi sin kompetanseavdeling ble verken gjort uten evaluering eller forslag til alternativ løsning.

Med vennlig hilsen,

Hallstein Havåg
Fagsjef

Lene Elizabeth Hodge
Rådgiver energieffektivisering